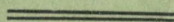

*U. lög. hva prof. J. Uluotsi de
autorilt.*

HUGO VIHALEM

UUS VEKSLISEADUS
TEGELEVA JURISTI VAATEKOHAST

„OIGUSE“ KIRJASTUS

TARTU 1939

Uus Veksliseadus tegeleva juristi vaatekohast*.

Uus Veksliseadus¹ rajaneb eeskätt Eesti, Läti ja Leedu vahelisel veksliseaduse ühtlustamise konventsioonil, mis tehtud Kaunases 9. apr. 1938². Selle konventsiooniga lepinguosalised Balti riigid kohustusid kehtima panema igaüks omal territooriumil, arvates 1. oktoobrist 1938, ühtlustatud veksliseaduse sel kujul, nagu ta leidub sama konventsiooni juurde kuulavas lisas³.

Kaunase Ühtlustatud veksliseadus on aga omakorda koostatud nende vekslite kohta käivate rahvusvaheliste konventsioonide alusel, mis alla kirjutatud Genfis 7. juunil 1930, ja milledega Balti riigid on (sama Kaunase konventsiooni alusel) kohustunud kõik ühiselt liituma⁴.

Genfi Veksliseaduse ühtlustamise konventsiooni⁵ juurde kuuluvad kaks lisa. Esimene nendest sisaldab Ühtlustatud veksliseaduse normaalteksti, teine loendab need muudatused, mida lepinguosalised riigid võivad teha Ühtlustatud veksliseaduses (normaaltekstis) selle kehtimapanekul omas riigis. Need konventsioonis lubatud reservatsioonid jagunevad kahte liiki. Ühed, ja nimelt suurem osa nendest, on sääraseid, mille kasutamisest tuleb teatada otsekohe konventsiooniga liitu-

* XIII Oigusteadlastepäeval Tartus 15. apr. 1939 ettekantud referaat.

¹ RT 1938, 82, 731.

² RT II osa (Eesti Vabariigi lepingud välisriikidega) 1938, 2, 5. Allpool lühendatult: „Kaunase konventsioon“.

³ Kaunase konventsiooni art. 1.

⁴ *Ibid.*, art. 1 ja 2.

⁵ Käesolevas artiklis käsitletakse kolmest Genfis allkirjutatud vekslikonventsioonist ainult esimest: „Convention portant loi uniforme sur les lettres de change et billets à ordre“, mida allpool märgime lühendatult „Genfi konventsioonina“. Konventsiooni tekst leidub algkeeltes prof. dr. J. Hupka teoses „Das einheitliche Wechselrecht der Genfer Verträge“, Wien 1934, lk. 281 jj., saksakeelses tõlkes — Staub-Stranz, Kommentar zum Wechselgesetz, 13 Auflage, Berlin u. Leipzig 1934, lk. 28 jj.

misel; kui seda siis juba tehtud ei ole, ei saa neid enam hiljemini kasutada, ehk olgu siis konventsiooni ülesütlemise korras⁶. Teist liiki reservatsioone võib aga kasutada ka hiljemini, pärast konventsiooniga liitumist, sellest Rahvasteliidu peasekretärile teatades⁷. Viimast liiki reservatsioone on aga vähem ja nende ulatuski on väiksem.

Genfi konventsiooni teises lisas ettenähtud reservatsioonid on kaunis rohkearvulised. Muuseas võimaldavad nad ka igale lepinguosalisele:

1) kas a) koostada lihtvekslite kohta käivatest sätetest eriseadustiku, mis vastaks kõigiti Ühtlustatud veksliseaduses käskvekslite kohta ettenähtud normidele üksnes nende eranditega, mis ette nähtud ÜVS § 75—78, või

b) siduda ennast konventsiooniga ainult käskvekslite suhtes, jättes endale vabad käed lihtveksli normeerimisel⁸,

2) määrata oma seadusandluses, millistel asjaoludel tulevad kohaldamisele Veksliseaduse § 43 ja 44 ettenähtud materiaalsed ja formaalsed eeldused regressi teostamiseks enne maksutähtpäeva⁹,

3) normeerida nii, et vekslivaldaja ise peab veksli esitama maksmiseks juba lunastamispäeval ja mitte enam ühel kahest järgnevast argipäevast¹⁰, ja et protest mittelunastamise tõttu peab toimuma kas juba lunastamispäeval või ainult ühel kahest järgnevast argipäevast¹¹. *Per argumentum a majore* peaks järeldama, et konventsiooniosaline, kasutades neid mõlemaid viimatitähendatud reservatsioone, võib määrata, et veksel tuleb esitada protestiametnikule protestimiseks hiljemalt esimesel argipäeval pärast lunastamispäeva — s. o. üks päev enne seda päeva, mil lõpeb Veksliseaduse § 44 lg. 3 ettenähtud tähtaeg protesti toimetamiseks.

Olgu tähendatud, et siin näitena toodud reservatsioonid on kõik säärased, mille kasutamisest tuleb teatada otsekohe Genfi konventsiooni ratifitseerimisel või sellega liitumisel. Neid hiljemini enam kasutada ei saa.

Kaunase konventsioon läheb aga vekslidõiguse ühtlusta-

⁶ Genfi konventsiooni art. I lg. 2, art. VIII.

⁷ *Ibid.*, art. I lg. 3 ja 4.

⁸ Genfi konventsiooni II lisa art. 21.

⁹ *Ibid.*, art. 10.

¹⁰ *Ibid.*, art. 5.

¹¹ *Ibid.*, art. 9.

misel kaugemale kui Genfi konventsioon. Balti riigid on nimelt otsustanud kehtima panna Genfi Ühtlustatud veksliseaduse täiesti ühtlasel kujul, nii et ühelgi kolmest riigist ei ole õigust omaette ja teistest lepinguosalistest sõltumatult kasutada Genfi reservatsioonide muidu kui Kaunase konventsiooni ülesütlemise korras. Viimase koostamisel on küll kasutatud mõnda Genfi reservatsiooni, kuid kõigi kolme Balti riigi jaoks ühiselt: Kaunase konventsioon ise mingisuguseid reservatsioonide lepinguosalistele riikidele ei võimalda — ta määrab veksliseaduse teksti lõplikult kindlaks kõigile kolmele riigile¹².

Kaunase konventsioon ei ole aga oma otstarvet täiel määral täitnud. Üks lepinguosalistest tuli nimelt alles pärast konventsiooni ratifitseerimist arusaamisele, et ühtlustatud veksliseadus teeb mõningaid praktilisi raskusi, ja pani oma maal uue seaduse kehtima erinevustega, mis Kaunase konventsioonis polnud ette nähtud¹³. Üks teine lepinguosaline avaldas sel puhul protesti, see tunnistati põhjendatuks, kuid omavoliliselt kehtimapanud muudatused jäeti ikkagi jõusse.

Kaunase konventsiooni kohaselt peavad kolm valitsust kokku leppima selle teadaande ühise teksti suhtes, mis saadetakse Rahvasteliidu peasekretärile Genfi veksliseaduse ühtlustamise konventsiooniga liitumise kohta. Ühtlasi lepikse kokku ka selle teadaande üleandmise täpse kuupäeva kohta. Samal ajal teatatakse Rahvasteliidu peasekretärile ka need reservatsioonid, mida on kasutatud Kaunase ühtlustatud veksliseaduse teksti koostamisel¹⁴.

---

¹² Kaunase konventsiooni art. 1—4.

¹³ Seadusandliku aktiga 1938. a. 27. septembrist on nimelt Läti vabariigis Ühtlustatud veksliseadus kehtima pandud täiendustega, mis eesti-keelses tõlkes oleksid järgmised:

§ 44. Märkus: Sisemaa trätt tuleb esitada notarile hiljemalt päev enne seda päeva, mis on selles (44) paragraafis ette nähtud kui viimane päev protesti toimetamiseks. Trätt tuleb protestida peale kella 14, aga laupäeviti ja Tööaja seaduses (Sead. kogu 1928. a. 74) näidatud pühade eel-päevadel peale kella 12, sellel protesti tegemiseks ettenähtud päeval (§ 44), mis järgneb sellele päevale, mil tehtud § 80 ettenähtud üleskutse.

§ 81. Märkus: Protesti akt tuleb kanda notari registrisse (Notariaal-sead. § 39 I ptk.).

§ 87. Märkus: Selles (87) paragraafis tähendatud märkmed tuleb teha notari registrisse.

¹⁴ Kaunase konventsiooni art. 3.

Mul ei ole kahjuks korda läinud selgitada, kas kõnesolev ühise tekstiga teadaanne on juba Genfi esitatud või mitte, teiste sõnadega, kas Balti riigid on juba liitunud Genfi konventsioonidega või mitte, seepärast ei tea ma ka selgitada, kuidas saadi sealjuures üle ühe Kaunase konventsiooni osalise kõrvalehüpetest.

Oleks ehk olnud õigem, kui Kaunases oleks kokku lepitud ainult selles, et Balti riigid kohustuvad liituma Genfi veksliseaduse ühtlustamise konventsioonidega, kusjuures igale lepinguosalisele oleks jäänud vabadus iseseisvalt ja teistest sõltumatult kasutada Genfi reservatsioone oma äranägemise järgi. Välispoliitiline efekt Balti riikide koostöö arvel oleks juba sellega olnud vististi saavutatud, majanduspoliitiliselt oleks aga sellest kahtlemata piisanud: Balti riikide vaheline vekklikäive on ju võrdlemisi väike — moodustab ju iga Balti riigi väliskaubanduses naaberriikidele langev osa võrdlemisi väikese protsendi üldisest läbikäigust, nii et ei ole erilist tarvidust selle järele, et just n e n d e kolme riigi vekslioigus oleks täpselt ühesugune.

Praeguses olukorras näib aga, et meie oleme endid vekslioiguse alal sidunud kahekordsete rahvusvaheliste sidemetega. Meid seob Kaunase konventsioon 1938. a. ja võib-olla ka juba Genfi konventsioonid 1930. a. Kui me tahaksime, näiteks, muuta meil 1. oktoobrist 1938 jõustunud Veksliseadust, peaksime eeskätt üles ütleva Kaunase konventsiooni¹⁵ ja võib-olla ka Genfi konventsioonid. Alles siis võiksime muuta veksliseadust meie oma siseriiklikus seadusandluse korras. On selge, et see tee on äärmiselt raskepärane, kuid see oleks ainus l e g a a l n e tee.

Olukord oleks muidugi võrratult kergem, kui teadaanne Balti riikide liitumise kohta Genfi konventsioonidega ei ole veel Rahvasteliidu peasekretärile esitatud. Sel juhtumil oleks vist küll õigem võtta revideerimisele Kaunase konventsiooni, mis ju niikuinii ei ole oma otstarvet täitnud, ja esitada Rahvasteliidule teadaanne Genfi konventsioonidega liitumise kohta juba revideeritud Balti konventsiooni kohaselt¹⁶.

¹⁵ *Ibid.*, art. 5 lg. 4. Muidugi võib kõne alla tulla ka konventsiooni revideerimisele võtmine lepinguosaliste ühisel nõusolekul.

¹⁶ Autorile sai alles ettekandepäeval teatavaks, et kõnesolev teadaanne on Genfi veel esitamata, ja et seega Balti riigid pole veel Genfi konventsiooniga liitunud.

Peaks aga siiski osutama, et Veksliseadustiku muutmine seadusandlikul teel pole soovitatav või on äärmiselt raskendatud või hoopis võimatu, siis tuleks leida palliatiivabinõusid mõningaist raskusist ülesaamiseks.

Suurema osa küsimusi võiks rahuldavalt lahendada õigusteaduslik kirjandus. Erilist tähtsust omaksid aga meie paremate juristide — vekslioiguse eriteadlaste — organiseeritud koostöö viljana avaldatud tööd. Sel viisil kujundatud *communis opinio doctorum* ei omaks ju muidugi mitte seadusejõudu: peaks ju ikkagi arvestama seda, et kohus võib asuda erinevatele seisukohtadele, ja et sel korral oleksid kohtu seisukohad praksisele muidugi mõõtuandvamad. Ometi ei tähenda see pisut nagu häjriv väljavaade sugugi seda, et me peaksime eraviisiliselt organiseeritud juristide koostööst loobuma.

Arstiteaduses on viimasel ajal terapeutilistele meetoditele üha suuremal määral lisandunud profülaktilised. Püütakse mitte üksnes terveks teha haigeid, vaid eeskätt ära hoida haigustumist. Seejuures kasutatakse tihti arstkonna organiseeritud koostööd.

Ka õigusteadusele ei ole profülaktiline meetod enam päris võõras. Eraõiguslik käive on ainult siis hästi organiseeritud, kui püütakse tülküsimusi ära hoida ja kui selleks on olemas ka kohaseid abinõusid. Tervishoiuarst arstiteadlaste peres on poolvend juriskonsuldile juristide perest¹⁷.

Minu poolt proponeeritav eriteadlaste-juristide kollegium peaks ju olema ainult erilise kvalifikatsiooniga juriskonsuldiks kõigile neile, kes tegelevad vekslikäibega. Ta peaks juhtima vekslikäibe algusest peale õigetesse rööbastesse. Ära oodata siin kohtutes väljakujunevaid seisukohti tähendaks jätta praksis aastaiks, kui mitte aastakümneiks pimesi kobama, millest paljudele vekslialalistele tekiks suured kahjud. Eraviisiliselt organiseeritud komisjoni seisukohad ei oleks küll lõplikud, nad oleksid aga kindlasti tõele lähemad kui selle väikemehe omad, kes häda sunnil peab ise orien-

---

¹⁷ Saksamaal on tekkinud eriline õigusala: „das Gebiet vorsorgender Rechtspflege“, mille ülesandeks on õigusteadusliku kaastegevusega eraõiguslike vahekordade kujundamisel ära hoida tülisid ja saavutada õigusjulgeolu. Sellel alal tegelevad juristid on „Rechtswahrer auf dem Gebiet vorsorgender Rechtspflege“ — vt. Seybold-Hornig, Reichsnotarordnung v. 13. Februar 1937, Berlin-Leipzig 1937, lk. 43 j.

teeruma uues normistikus ja vaatab abiotsivalt ringi autori-teetsemate seletuste saamiseks. Seda väikemeest ei tohi hätta jätta.

*   *

*

Läheksime üksikküsimuste juurde.

Lubaksin enesele esitada esmalt mõningaid sooviaval-dusi *de lege ferenda* (teesid I—III) selleks puhuks, kui sea-dusandlusel peaksid olema veel vabad käed Genfi reser-vatsioonide kasutamiseks Kaunase konventsiooni revideeri-mise korras. Selle järel esitaksin mõned sooviavaldused veksl-iõigusliku praksise kujundamiseks (teesid IV—VII). Peaks aga osutama, et me oleme juba seotud Genfi konventsiooniga nii, et me ei saa enam kasutada alul-tähendatud reservatsioon-e, jääksid ka esimeses kolmes teesis väljendatud seisukohad püsima üksnes sooviavaldustena veksl-iõigusliku praksise kujundamisel¹⁸.

I. Lihtveksli normimine.

Teatavasti on Lääne-Euroopas vekslikäibe peamiseks instrumendiks käskveksel. Vastavalt sellele on ka Ühtlus-tatud veksliseaduse süsteem ehitatud käskvekslile. Lihtveks-list on juttu üksnes neljas paragraafis¹⁹. Muidugi ei tähenda see veel seda, et need neli paragraafi annaksid lihtvekslile täieliku ja omaette normeeringu. Ei. Kolmas²⁰ ja osalt ka neljas²¹ neist on viiteparagraafid. Me loeme neist, et terve rida, võiks öelda enamik käskveksli kohta käivatest eeskir-jadest on kohaldatavad ka lihtvekslile.

Siin tulevad aga ilmsiks mõningad raskused.

I. Käskveksli kohta käivad sätted on kohaldatavad liht-vekslile ainult seevõrra, kuivõrra need sätted on kokkukõlas lihtveksli iseloomuga²². Selleks aga, et tähendatud kriteeriumi kohaselt otsustada, mis kehtib lihtveksli kohta ja mis mitte, peab tundma mitte üksnes lihtveksli, vaid ka käskveksli

¹⁸ Vt. *nota* 16.

¹⁹ Vt. Veksliseaduse (allpool lühendatult VS) § 75—78.

²⁰ VS § 77.

²¹ VS § 78 lg. 1.

²² VS § 77 lg. 1.

iseloomu. Peame enne analüüsima, mis ülesandeid täidab teatav eeskiri käskveksli juures, ja siis alles võime võrdluse teel selgusele jõuda, kas see eeskiri lihtvekslile sobib või mitte. Et meil siseriiklikus vekslikäibes käskveksel on harulduseks, siis ei olda meil temaga ka kuigi hästi tuttav, mispärast seadusnormide kohaldamine mõlema vekslilligi iseloomude võrdluse teel on väga paljudele ülejõukäivaks ülesandeks.

II. Käskveksli puhul on harilikult vähemalt kolm vekslisolist: 1) käskveksli koostaja ning väljaja — nn. trassant, 2) maksja käskveksli järgi — trassaat, kes muutub vekslisaktseptimisega aktseptandiks, ja 3) käskveksli esimene omandaja — remitent. Lihtveksli puhul on aga üksnes kaks vekslisolist: 1) veksliväljaja ja 2) isik, kellele veksel väljatakse, teiste sõnadega: isik, kellele või kelle käsul peab toimuma maksmine. Trassant ja trassaat ühtivad siin ühes isikus — veksliväljajas. See ei tähenda aga muidugi mitte seda, et lihtveksli väljajale oleksid kohaldatavad kõik trassandi kui ka trassaadi kohta käivad eeskirjad. Trassant on regressvõlgnik, lihtveksli väljaja aga peavõlgnik. Trassaat on peavõlgnik alles vekslisaktseptimise silmapilgust peale, aktseptimiseni ei ole tema üldse mingil viisil vekslis järgi kohustatud, aktseptimisest keeldumise korral ei muutugi ta üldse vekslivõlgnikuks. Lihtveksli väljaja on aga algusest peale tingimusteta peavõlgnikuks.

Üldiseks reeglits võiks võtta järgmised juhtmõtted:

1) Trassandi kohta ettenähtud eeskirjad on kohaldatavad lihtveksli väljajale, kuivõrra need eeskirjad normeerivad käskveksli koostamist ja väljamist; trassandi vastutust ja tema seisundit regressi puhul käsitlevad normid lihtveksli väljajale ei sobi.

2) Trassaadi suhtes ettenähtud eeskirjadest on lihtveksli väljajale kohaldatavad üksnes need, mis käsitlevad trassaadi-aktseptandi vastutust²³.

Nende üldiste juhtmõtete käsitlemine üksikküsimustes ei ole alati aga päris lihtne, nii et isegi parimad Saksa kommentaatorid satuvad siin piguti vastuoludesse²⁴.

²³ VS § 78 lg. 1.

²⁴ Vrd. näiteks Staub-Stranz, *op. cit.*, art. 46 juurde kuuluv märge 8 (tsiteerin edaspidi SS 46—8) viimane lõige ja SS 77—9 lit. c.

Arvestades seda, et paljudes maades (Hollandis, Itaalias, Venemaal, Balti riikides) on lihtveksel domineerival kohal, ja et rahvusvahelises käibes lihtvekslil on piiratud osatähtsus, loodigi Genfis reservatsioon, mille järgi lepinguosalistel riikidel on võimalus kehtima panna oma riigis eriseadustik lihtvekslite jaoks²⁵. Seda reservatsiooni on kasutanud Holland (kes üldse kõigis reservatsioonides ettenähtud küsimuste lahendamisel on jätnud endale vabad käed) ja võib-olla ka Venemaa (kes pole oma ratifitseerimiskirjas üldse tähendanud neid reservatsioone, mida tema kavatseb kasutada). Nii Itaalia kui ka Balti riigid pole ka lihtveksli kohta käivat reservatsiooni kasutanud²⁶.

Siin võisid mõõtuandvad olla kaht liiki kaalutlused:

1) Võib-olla taheti uue, käskvekslile ehitatud süsteemiga mõjustada, et käskveksel tõrjuks välja lihtveksli. Peab aga tähendama, et meie vekslikäibe konservatiivsuse juures on see vaevalt saavutatav, igatahes pole seni veel ilmsiks tulnud mingisuguseid tunnuseid selles suunas: lihtveksel on endiselt peaaegu ainus sisekreediidi instrument.

2) Võib-olla kardeti, et Ühtlustatud veksliseaduse alusel lihtvekslite jaoks erikoodeksi loomisel võiksid sellesse erikoodeksisse sattuda kodifikatsioonivead, s. o. eksitused, mis tingitud eespool-tähendatud üldiste kohaldamisprintsipi ebaõigest rakendamisest üksikutes eriküsimustes. Vaevalt oleks aga see kartus küllaldaseks motiiviks. Peab ju nüüd, praeguses olukorras, iga lihtveksliosaline oma väikemehe-teadmistega selle töö omal nahal niikuinii ära tegema, ja vaevalt saab ta sellega toime paremini kui seadusandja, kel on abiks kvalifitseeritud eriteadlased omal alal. Lõpuks ei oleks ka midagi katki olnud, kui eriseadustiku loomisel mõned sätted oleksid kujunenud pisut teissugustena, kui nad Genfi

²⁵ Vt. Hupka, *op. cit.*, lk. 223.

²⁶ Hollandi ja Itaalia kohta vt. Deutsche Bekanntmachung über die Ratifikation der Abkommen zur Vereinheitlichung des Wechselrechts, art. VI (ära toodud Staub-Stranzi kommentaaris lk. 40 jj.). Venemaa kohta olen saanud andmed hr. nõunik V. Nögeselt, kes on andnud minule suurima vastutulelikkusega informatsiooni muudeski küsimustes, mida siinkohal tänuga kviteerin. Kas Holland (ja Venemaa) seda reservatsiooni oma siseriiklikus seadusandluses juba kasutanud on või mitte, pole teada. Ta on aga selle võimaluse endale reserveerinud kas või tuleviku jaoks.

konventsiooni kohaselt oleksid pidanud olema. Halvemal juhtumil oleksime kogemata sattunud vastuollu rahvusvaheliste kokkulepetega, siseriiklikule õigusele poleks aga need pisikesed vääratused avaldanud mingisugust mõju.

Neile kaalutlustele rajan oma e s i m e s e teesi:

Veksliseaduses (RT 1938, 82, 731) lihtvekslite kohta ettenähtud sätted tuleks koondada eriseadustikku. Kui see võimalik ei ole, tuleks õigusteadlasteseltside algatusel moodustada eriteadlaste komisjon, kes üksikasjaliselt selgitaks, millised Veksliseadustikus käskvekslite kohta ettenähtud eeskirjad on kohaldatavad lihtvekslitele ja missuguses redaktsioonis. Komisjoni töö tulemused tuleks avaldada eraväljaandena, mis sisaldaks lihtvekslitele kohaldatud seaduseteksti ühes põhis-
tega²⁷.

II. Eeldused regressiks enne maksutähtpäeva.

Normaalne vekklikäive põhineb eeldusel, et peavõlgnik vekslit maksutähtpäeval välja lunastab. Niipea kui peavõlgniku ainelises olukorras tekib seisund, mis teeb vekslit lunastamise maksutähtpäeval küsitavaks, s. t. kui peavõlgnik on muutunud ebakindlaks, on vekklikäibe normaalne eeldus purunenud ja veksel satub hädaseisukorda. Uus Veksliseadus võimaldab sel puhul regressi juba enne maksutähtpäeva saabumist.

Et teostada regressi enne maksutähtpäeva, selleks peavad täituma teatavad materiaalsed kui ka formaalsed eeldused. Asja lihtsustamiseks puudutame siin ainult lihtvekslite alusel teostatavat regressi. Enne maksutähtpäeva saabumist teostatava regressi materiaalseiks eeldusiks on siin Veksliseaduse § 43 teise lõike p. 2 kohaselt järgmiste olukordade tekkimine:

- 1) kui veksliväljaja vara on seatud konkursi alla;
- 2) kui veksliväljaja vara on seatud konkursi ärahoiu kokkuleppe menettluse alla;

---

²⁷ XIII Õigusteadlastepäev tunnistas küll tarvilikuks vekslitõiguslike küsimuste selgitamise õigusteadlasteseltsides, jättis aga lahtiseks minu poolt proponentide komisjoni loomise. Vististi õigusteadlaste algatusel kõnesolevat komisjoni ei moodustata. Võib-olla võtaksid initsiatiivi enda kätte meie pankade ja muude äriliste ettevõtete esindused? Oleks ju neile *communis opinio doctorum* väljakujundamine nii peatselt kui võimalik eriti teretulnud. Võib-olla leitakse selleks ehk mõningaid summasid, et ka juriste asjast huvitada?

- 3) kui veksliväljaja vara on seatud administratsiooni alla;
- 4) kui veksliväljaja on lõpetanud oma maksmised;
- 5) kui veksliväljaja varale pööratud sissenõudmine on jäänud tagajärjeta.

Regressi formaalseks eelduseks on protesti toimetamine.

Peatume üksikute materiaalsete eelduste juures.

Esimene eeldus ei ärata erilisi kahtlusi. Niipea kui veksliväljaja on tunnistanud maksujõuetuks võlgnikuks kas kaubanduslikul või mittekaubanduslikul alal, võivad isikud, kelle valduses on tema poolt väljaantud vekslid, esitada need sissenõudmisele juba enne maksutähtpäeva saabumist^{27a}.

Teine eeldus tekitab juba teatavaid arusaamatusi. Mingisugust spetsiifilist „konkursi ärahoiu kokkuleppe menetlust“ meil minu teada ei ole. Kui aga kehtiv õigusnorm sisaldab säärast eeldust, siis peab temal ka rakendusvõimalusi olema.

Tekib küsimus, kas näiteks Põllupidajate ja kalurite võlgade korraldamise seaduses²⁸ ettenähtud protseduur on „konkursi ärahoiu kokkuleppe menetlus“ Veksliseaduse § 43¹¹ lõttes, kui saavutatakse eeltähendatud seaduse § 8²⁹ korras kokkulepe, ja kui sellest kokkuleppest mitte-osavõtnud võlausaldajad tahaksid teostada regressi enne maksutähtpäeva saabumist nende valduses olevate vekslite järgi, mis väljatud moratoriumi saanud võlgniku poolt.

Edasi: kas on läbirääkimised võlgade akordeerimiseks „konkursi ärahoiu kokkuleppe menetlus“? Kas kreditorid, kes akordeerimisest osa ei võta, võivad teostada regressi enne maksutähtpäeva saabumist, toetudes sellele, et veksliväljaja võlad on akordeeritud, või isegi ainult sellele, et on käimas läbirääkimised veksliväljaja võlgade akordeerimiseks? Viimane küsimus on sageli õige aktuaalne.

Jätame need küsimused siinkohal lahtisteks.

Kolmanda eeldusena on ette nähtud administrat-

---

^{27a} Saada rahuldust maksujõuetuks tunnistanud veksliväljaja varast on võimalik muidugi ainult konkursiprotsessi korras, mis asjaolu ei takista aga rahulduse saamist sama vekslite järgi regressivõlgnikelt (indossantidelt) harilikus korras.

²⁸ RT 1933, 85, 621 jt.

²⁹ RT 1934, 85, 704 § 57.

siooni sisseseadmine. Siin seisame kaunis nõutult huvitavas olukorras. Kaubanduslike ja tööstuslike ettevõtete üle administratsioonide ajutise sisseseadmise seadus³⁰ pani mõningate muudatustega kehtima ka meil Vene Kaubandusliku kohtupidamise seaduses³¹ ettenähtud administratsiooni instituudi, kuid see seadus on juba jõu kaotanud 31. dets. 1931. Veksliseadus on aga jõustunud terves ulatuses ja ilma ühegi erandita 1. oktoobril 1938 — järelikult peaks olema kehtiv ka Veksliseaduse § 43 ettenähtud eeldus regressiks administratsiooni sisseseadmise puhul, ja peaks arvama, et administratsioonide kohta käiv seadus 1930. aastast on seega uuesti jõu omandanud. Vaevalt oleme aga õigustatud säärast kaugeleulatuvat järeldust tegema. Vististi pole see eeldus seni üldse kohaldatav, kuni meil pole administratsiooni instituuti uuesti kehtima pandud. See sisuliselt õigem järeldus teeb aga meid umbusklikuks ka teiste regressieelduste analüüsimisel ja kohaldamisel, sest kui meie ühe üksikküsimuse puhul oleme leidnud, et kõik veksliseadustiku osad pole veel kehtivad, siis seisame ka iga teise üksikküsimuse juures samasuguse probleemi ees: ka teised eeldused võivad osutada mittekehtivaks³².

Neljas eeldus — maksmiste lõpetamine — äratav teatavaid kahtlusi selle mõiste ulatuse kohta. Kudas on meil tegemist olukorraga, kus võlgnik on maksmised lõpetanud? Kas see olukord loetakse saabunuks juba siis, kui võlgnik keeldub tasumast oma võlga lahtise arve järgi või kui tal üks veksel on protestiläinud? Või on maksmiste lõpetamisega

³⁰ RT 1930, 26, 143.

³¹ VSK XI k. 1903. a. väljaandes § 392 jj.

³² V. Nõges oma sõnavõtus tähendas, et teine ja kolmas eeldus ei ole meil praegu kohaldatavad. Sisuliselt peab selle arvamusega nõustuma. Ei saa aga päri olla sellise seadusandluse tehnikaga, kus seadus pannakse kehtima terves ulatuses, ilma mingi erandita (vt. VS, RT 1938, 82, 731 — VII: „Käesolev seadus jõustub 1. oktoobril 1938“), kuid siiski mõnesuguste „vaikivate reservatsioonidega“. „Tsiiviilseadustik peab olema loetav igale keskmisele kodanikule“ (vt. prof. J. Uluts, Seletuskiri Tsiiviilseadustiku 1936. a. eelnõu juurde, lk. 6). Sedasama peab ütleva ka Veksliseaduse kohta. Kas saab aga „keskmine kodanik“ dešifreerida seadusandja tahet, kui tal tuleb küllalt keeruliste kaalutluste abil enne kindlaks teha, kas vastav norm seda tahet praegu juba väljendab või veel mitte, teiste sõnadega: kas norm, mis on formaalselt kõigiti jõustunud, ka sisuliselt juba jõus on?

tegemist ainult siis, kui võlgnik-kaupmees on oma äri ukсед sulgenud³³?

Viies eeldus — kui veksliväljaja varale pööratud sissenõudmine on jäänud tagajärjeta — tohiks olla enam-vähem selge.

Need arusaamatused, mida Veksliseaduse § 43 sisaldab, manitsevad äärmisele ettevaatusele regressi teostamisel enne maksutähtpäeva saabumist. Võib juhtuda, et vekslivaldaja regressitaotlus tunnistatakse enneaegseks ja protest enne maksutähtpäeva tühiseks. Kui vekslivaldaja pole maksutähtpäeva saabumisel lasknud vekslit uuesti protestida, võib ta regressiõiguse indossantide ja teiste regressivõlgnikkude vastu hoopis kaotada.

Veksliseaduse § 43 viib vekslivõlguslikud küsimused kõige tihedamasse seosesse kaubandusõigusega ja -protsessiga. Eeldused regressi teostamiseks enne maksutähtpäeva ulatuvad juba väljapoole vekslivõlgust: maksujõuetus, konkursi ärahoiu kokkuleppe menetus, administratsioon jne. on institutid, mis on normeeritud mujal. — Veksliseadus teeb ainult vastavate olukordade puhul vekslivõlguslikud konsekventsid. Niikaua aga, kui kaubandus- ja protsessiõigus on riikidevaheliselt ühtlustamata, ei saa ka Veksliseaduse § 43 olla kõigile ühtlane, vähemalt sisuliselt mitte. Kaunase konventsioon on ühtluse ideaali nimel ka § 43-le andnud ühise redaktsiooni, pole sellega aga sisuliselt midagi saavutanud peale arusaamatuste.

Minu teiseks teesiks on:

Regressi materiaalsed eeldused tuleks kokkukõlastada meil kehtiva õigusega. Kui Veksliseaduse § 43 muutmine seadusandlikul teel peaks osutama võimatuks, tuleks I teesis ettenähtud komisjonile teha ülesandeks üksikasjaliselt selgitada, missugused § 43 ettenähtud eeldused on meil praegu kohaldatavad ja millistel juhtumitel.

---

³³ Härradest oponentidest juhtis V. Nõges minu tähelepanu sellele, et konkursiõiguses on maksuste lõpetamise mõiste küllalt selgelt välja kujunenud. Kas on aga endast mõistetav, et meie selle konkursiõigusliku mõiste peame samas ulatuses tarvitusele võtma ka vekslivõlguses? Võib osutada, et seadusandja tarvitab neid mõisteid siin ja seal erinevas ulatuses.

III. Vekslid protestimiseks esitamise lähtaeg.

Protesti ülesandeks on konstateerida ettekirjutatud vormis ja selleks seatud ametniku kaudu seda fakti, et teatav Veksliseaduse eeskirjade kohaselt esitatud nõue vekslijärgsete toimetuste täitmise kohta on jäänud tagajärjeta³⁴.

Protestimenetlus koosneb mitmest üksteisele järgnevast toimingust. Nimetame neist tähtsamad nende sooritamisaaja järjekorras:

- 1) veksel esitatakse protestiametnikule protestimiseks³⁵,
- 2) protestiametnik nõuab vastavalt isikult vekslijärgse toimetuse täitmist³⁶,
- 3) protestiametnik koostab vekslijärgsete toimetuste täitmata jätmisel protestiakti ja teeb vastava sissekande oma ametiraamatusse³⁷,
- 4) protestiametnik valmistab protestiaktist tõestatud ära kirja, teeb vekslid sisust kokkuvõtte ja saadab notifikatsiooni korras kirjalikud teatiseid asettleidnud protestist kõigile vekslidkohuslastele³⁸.

Esimest eritoimingut — vekslid protestimiseks esitamist — võiksime kvalifitseerida eeltoiminguna; järgmised kaks eritoimingut — nõude esitamine ja akti koostamine — moodustavad protestimenetluse kõige olulisema osa, on, võiks öelda, peatoiminguteks³⁹, kuna viimasesse rubriiki asetatud tegevus koosneks järeltoimingutest.

Et jällegi asja lihtsustada, kõneleme alljärgnevalt üksnes lihtvekslide protestist mittelunastamise pärast ja jätame lihtvekslide hulgast välja näitvekslid.

Vana Veksliseaduse⁴⁰ järgi olid protesti üksiktoimingud surutud ajaliselt kindlatesse raamidesse:

- 1) Vekslididaja oli kohustatud esitama vekslid protestimiseks kas maksutähtpäeval või ühel kahest järgnevast töö-

---

³⁴ Vrd. Michaelise definitsioon — vt. L. Quassowski — E. Albrecht, Wechselgesetz v. 21. Juni 1933 art. 80 juurde kuuluv märke 2 (tsiteerin edaspidi QA 80—2) lg. 1.

³⁵ VS § 80 lg. 1.

³⁶ *Ibid.*

³⁷ VS § 80 lg. 2, 81—84.

³⁸ VS § 87, 45.

³⁹ SS 44—3.

⁴⁰ RT 1932, 17, 125, tsiteerin edaspidi: *ex-VS*.

päevast⁴¹, kusjuures siin ei tehtud vahet selle vahel, kas maksutähtpäev langes argipäevale või pühapäevale; viimasel juhtumil oli vekslipidaja kasutuses vekslit protestimiseks esitamise päevadena õieti ainult maksutähtpäevale järgnevad kaks argipäeva.

2) Samal päeval, mil veksel notarile protestimiseks esitati (toimus see siis ükskõik millisel kolmest võimalikust päevast), esitas notari omakorda kas isiklikult või kirjalikult maksunõudmise vekslindjale või tema poolt määratud maksjale, nõudes vekslit tasumist järgneva argipäeva kella kolmeks⁴².

3) Kui antud tähtpäevaks maksunõudmist ei täidetud, protestis notari vekslit veel samal päeval, tegi vastava sissekande registrisse ja märkuse vekslile ja saatis välja vastavad teated vekslit järgi vastutajale⁴³.

4) Veksel loeti protestituks vekslile märkuse tegemise ajast, kuid protest hakkas kehtima alles pärast sellekohase eriakti koostamist, mida võidi teha ka alles protestimisele järgneval päeval⁴⁴.

Nõnda siis kestis protestimenetlus vähemalt kaks ja mitte rohkem kui kolm, erandjuhtumitel (poolikute tööpäevade puhul)⁴⁵ neli päeva. Selle menetluse algmomendi määras vekslipidaja, kes võis, nagu tähendasin, vekslit esitada protestimiseks kas juba maksutähtpäeval või ühel kahest järgnevast argipäevast. Järgnevate üksiktoimingute sooritamise aeg oli aga juba siis täpselt kindlaks määratud vekslipidaja poolt valitud algmomendi läbi. Protestimenetlus kõigi oma üksiktoimingutega oli seega surutud ajaliselt nelja kuni viie ja, poolikute tööpäevade korral, isegi kuni kuue argipäeva raamidesse.

Uus Veksliseadus märgib ainult lühidalt: „protestimine... peab toimuma kahe argipäeva jooksul, mis järgnevad päevale, mil veksel kuulub lunastamisele“⁴⁶.

Olgu vahemärkusena tähendatud, et uus seadus teeb vahet maksutähtpäeva ja nn. lunastamispäeva vahel. Veksel

⁴¹ Ex-VS § 67 p. 1.

⁴² Ex-VS § 67 p. 2 ja 3.

⁴³ Ex-VS § 67 p. 3 ja § 71.

⁴⁴ Ex-VS § 67 p. 3.

⁴⁵ Vt. Riigikohtu üldkogu otsus nr. 5 — 1927. a.

⁴⁶ VS § 44 lg. 3.

kuulub nimelt lunastamisele maksutähtpäeval⁴⁷, kui aga viimane langeb seaduslikule pühale või puhkepäevale, siis alles esimesel sellele järgneval argipäeval⁴⁸. Seega, kui maksutähtpäev on argipäev, on ta ka ühtlasi lunastamispäev, on ta aga püha- või puhkepäev, siis on lunastamispäevaks järgnev argipäev.

Nõnda siis: uue Veksliseaduse järgi peab protestimine toimuma lunastamispäevale järgneva kahe argipäeva jooksul, kusjuures ka poolikud tööpäevad loetakse terveteks⁴⁹. Lunastamispäev ise peab tervikus kuuluma vekslivõlgnikule ja protestipäevana arvesse tulla ei saa⁵⁰. Vähemalt protestimenetluse peatoimingud peavad mahtuma kahe järgneva argipäeva raamidesse⁵¹. Kunas just üks või teine üksiktoiming sooritada tuleb, seda uus seadus ei määra. Küll aga näib uuest seadusest välja lugeda võivat, et vekslivaldaja võib vekslit esitada protestimiseks veel lunastamispäevale järgneval teisel argipäeval⁵², kas või üks minut enne notari kontori sulgemist, ja notaril tuleks veksel siis veel samal päeval — õieti otsekohe — protestida, sest kui ta seda samal päeval ei tee, siis järgmisel päeval ta enam seda teha ei saa⁵³. Kuidas saab aga notar sel korral esitada vekslit maksunõudmist, eriti veel siis, kui vekslit kohustlane elab maal või hoopis teises linnas ega ole määranud vekslit maksukohas kolmandat isikut, kelle juures veksel lunastamisele kuuluks?

Maksunõudmine võib toimuda nii suuliselt kui ka kirjalikult.

Suuline maksunõudmine eeldab seda, et notar

⁴⁷ VS § 33 lg. 1.

⁴⁸ VS § 72 lg. 1.

⁴⁹ Et uus Veksliseadus *ex-VS* § 67 p. 3 ettenähtud tunniaega „kl. 3“ ei määra, siis ei ole ka eeltähtendatud Riigikohtu seletus enam kohaldatav.

⁵⁰ VS § 44 lg. 3, SS 21—3 lg. 1, 24—2, 44—1, 44—9 lg. 2, 44—11 lg. 3, 59—9 lg. 1; QA 44—1 lg. 1; Hupka, *op. cit.*, lk. 93, 116, 118; Eugen Ulmer, *Das Recht der Wertpapiere*, Stuttgart-Berlin 1938, lk. 255.

⁵¹ SS 44—3.

⁵² Kui vekslivaldaja VS § 38 lg. 1 kohaselt võib esitada vekslit maksimiseks ise veel lunastamispäevale järgneval teisel argipäeval, siis peaks ehk arvama, et tal on ka siis veel võimalik esitada vekslit protestimiseks, juhtumil, kui tema enese maksunõudmine on jäänud tagajärjetuks. Vrd. Läti erinormi § 44 juurde kuuluva märkuse näol — vt. *nota* 13.

⁵³ Vt. SS 44—11 lit. d, 79—11, 80—34.

läheb isiklikult vekslkohuslase äriruumi või elukohta ja nõuab temalt koha peal vekslit tasumist. Kui nõudmine jääb tagajärjeta, siis lahkub protestiametnik, läheb oma kontorisse ja protestib vekslit mittelunastamise tõttu. Suuline maksunõudmine ei eelda nimelt mingi eri tähtaja määramist, mille jooksul vekslkohuslane võiks veel notari juures oma vekslit välja osta, vaid maksmine peaks toimuma otsekohe maksunõudmise esitamisel. Ei leia notar vekslkohuslast tema äriruumist või elukorterist, siis sooritab ta nn. seinaprotesti (Wandprotest) — s. t. notar protestib vekslit ilma et ta oleks esitanud vekslkohuslasele maksunõudmist⁵⁴.

Meie senine praksis suulist maksunõudmist üldse ei tunnud, kuigi see seaduses oli ette nähtud. Maksunõudmine esitati ikka kirjalikult.

Kirjalikul maksunõudmisel on võrreldes suulisega terve rida paremusi.

1) Kirjalik maksunõudmine eeldab juba oma mõistes seda, et notar annab vekslkohuslasele protestimenetluseks ettenähtud ajavahemiku piirides teatava eri tähtaja, mille jooksul vekslkohuslane võib vekslit veel notari juures välja osta. See annab vekslkohuslasele aega tarviliku rahasumma hankimiseks või vekslit valdajaga kokkuleppe sobitamiseks vekslivõla „pikendamise“ kohta. Meie oludes on sagedane nähtus, et veksliväljaja ei tea vekslit tähtpäevi: ta on väljanud kas blankoveksli, millele kreditor võis kirjutada tähtpäeva oma äranägemise järgi, või näitveksli, või on ta lihtsalt unustanud makstähtpäeva. Suuline maksunõudmine tabaks veksliväljajat neil kordadel täiesti ettevalmistamatuna, eriti kui see esitatakse pärastlõunasel ajal, kus krediidasutised on suletud. Suulise maksunõudmise juures ei tuleks kõne alla ka vekslit „pikendamine“, mida veksliväljaja sageli arvestab. Kõik need raskused langevad ära aegsasti väljasaadetud kirjaliku maksunõudmise puhul, kus veksliväljaja käsutuses on veel mõni tund ennelõunast aega.

2) Kirjaliku maksunõudmise puhul on nn. seinaprotesti juhtumid palju haruldasemad. Protestaadil⁵⁵ on hoopis rohkem šansse saada õigel ajal kätte protestiametniku kirjalikku

⁵⁴ SS 80—25.

⁵⁵ S. o. isikul, kelle vastu veksel protestitakse, ja kellele protestiametnik VS § 80 kohaselt esitab nõudmise vekslijärgse toimetuse täitmise kohta.

maksunõudmist kui protestiametnikul tabada protestaati tema äri- või eluruumis sel silmapilgul, kui ta on ilmunud esitama vekslkohuslasele suulist maksunõudmist.

3) Sel korral, kui isik, kellele maksunõudmine tuleb esitada, elab väljaspool maksukohta, puudub notaril üldse võimalus esitada temale suulist maksunõudmist.

4) Aegadel, kus protestid kujunevad massilisteks, puudub notaril füüsiline võimalus esitada kõigile suulist maksunõudmist, sest piiratud aja kestel ta lihtsalt ei jõuaks seda teha.

5) Kirjalik maksunõudmine on seotud hoopis väiksemate kuludega.

Ma loodan, et neist argumentidest piisab.

Selleks aga, et võimalik oleks kirjalikku maksunõudmist esitada, peab vekslivaldaja esitama veksliprotestimiseks vähemalt üks päev enne seda päeva, mil lõpeb protestimenelluse jaoks ettenähtud tähtaeg — s. o. vekselviidagu notari kätte esimesel argipäeval pärast lunastamispäeva.

Minu kolmandaks teesiks on:

Veksel tuleb esitada notarile protestimiseks vähemalt üks päev enne seda päeva, mil lõpeb Veksliseaduses ettenähtud tähtaeg protesti toimetamiseks⁵⁶. Kui seda normi ei ole võimalik kehtima panna seadusandlikul teel, tuleks ta tarvitusele võtta kindla ja eranditu tavana.

IV. Blankoveksel.

Blankoveksel on võlgniku allkirjaga varustatud ürik, mis ei sisalda veel kõiki veksliprotesti koostisosasid (veksliosiseid ehk rekvisiite) ja mis üle antakse teisele isikule õigusega täiendada seda ürikut puuduvate osadega vastavalt üleandmisel toimunud kokkuleppele, nii et ta muutuks täielikuks veksliprotestiks (täisvekslik)⁵⁷.

Blankoveksli mõistesse kuuluvad seega järgmised elemendid:

1) võlgniku allkirjaga varustatud ürik,

⁵⁶ Loomulikult neil juhtumitel, kui maksunõudmist ei saa üldse esitada (veksliväljaja elukoht on teadmata), ei teki ka mingisuguseid raskusi sel korral, kui veksel esitatakse protestimiseks alles päeval, mil lõpeb protestimiseks ettenähtud tähtaeg.

⁵⁷ Vrd. SS 10—3b lg. 1; QA 10—1.

- 2) mõnede vekslite koostisosade puudumine,
- 3) ürikuga seotud õigus kujundada sellest täisveksel,
- 4) kokkuleppe täitmise viisi kohta.

Blankoveksli väljamine on põhjustatud üksnes siis, kui vekslite väljamise ajal ei ole veel võimalik kindlaks määrata kõiki vekslite koostisosi sel põhjusel, et nende kujunemine on sõltuvuses mõnesuguste tingimuste täitumisest, mis ette nähtud vekslite väljamise aluseks olevas pooltevahelises lepingus. Veksliväljaja jätab siis need, teatavatest tingimustest sõltuvad koostisosad lahtiseks ja annab blankoveksli üle oma lepinglasele õigusega täiendada seda puuduvate osadega vastavalt asetleidnud kokkuleppele. Niipea kui kõnesolevad tingimused on täitunud, selguvad ka lahtiseksjäänud vekslite rekvisiidid; selleks õigustatud isik täiendab tema valduses oleva üriku puuduvate koostisosadega, ja blankovekslist kujuneb täisveksel.

On muidugi ka juhtumeid, kus blankoveksli väljamisel antakse vekslite omandajale õigus kujundada puuduvad vekslite rekvisiidid täiesti oma suva järgi.

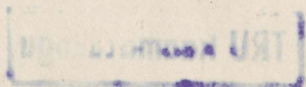
Kuigi blankoveksel pole veel täielik veksel, tekivad vekslite järgsed õigused ja kohustused juba allkirjade andmisega (blankoveksli väljamisega). Vekslite järgsete õiguste teostamine on võimalik üksnes pärast blankoveksli täitmist⁵⁸, indossitav on aga blankoveksel juba enne täitmist. Koos blankoveksliga läheb indossataarile (blankoveksli omandajale) üle ka täitmise õigus⁵⁹.

Kui nüüd blankoveksel on täidetud väljamise aluseks olnud kokkuleppe vastaselt, siis tekib küsimus, kas vekslite väljaja saab esitada vekslivaldajale valet kokkuleppe rikkumise kohta.

Kui vekslite järgsete õiguste teostajaks on sama isik, kes omal ajal blankoveksli selle väljajalt omandanud, siis saab viimane kindlasti toetuda sellele kokkuleppele, mis on olnud aluseks blankoveksli väljamisele — muidugi mõista peab ta aga tõendama säärase leppe olemasolu, mis iga kord kerge ei ole.

⁵⁸ SS 10—3b lg. 2, 10—7 lg. 2, 10—8; QA 10—6 *in fine*; vt. aga ka 10—3 ja 10—4 *in fine*.

⁵⁹ SS 10—10, 10—11, 10—11a; QA 10—10, 10—11; Hupka, *op. cit.*, lk. 38.

On aga vekslijärgsete õiguste teostajaks kolmas isik, kes vekslit omandanud indossimise korras, indossataarina, siis on tema vastu kõnesoleva vaide kasutamine sellest, mis suguses olukorras ta vekslit on omandanud.

Kui vekslivaldajaks on isik, kes on vekslit omandanud halvas usus või kes on vekslit omandamisel toiminud raske hooletusega, siis on tema samas olukorras kui esialgse blankoveksli omandaja: ka tema vastu saab tõsta vaidet blankoveksli täiendamise kohta kokkuleppe vastaselt.

Mis puutub nüüd heausulise vekslivaldaja olukorda, siis lähevad siin Saksa kommentaatorite arvamused väga lahku.

Staub ja Stranz väidavad⁶⁰, et Veksliseaduse § 10 annab kaitset niihästi sellele heausulisele vekslivaldajale, kes omandanud esialgselt blankovekslina väljatud üriku juba lõplikult täiendatuna, kui ka sellele heausulisele vekslivaldajale, kes omandanud blankoveksli ja selle ise täiendanud puudunud vekslirekvisiitidega, kusjuures tähtis on Staubi ja Stranzi arvates üksnes see, et vekslivaldaja oleks blankoveksli omandamisel heas usus selle kohta, et kokkuleppe vekslit täitmise kohta on sõlmitud tõepoolest sel kujul, nagu see talle teatavaks tehtud viimase indossandi poolt. Kas vekslivaldaja vekslit lõplikult täitmisel veel heas usus oli või mitte, ei ole Staubi ja Stranzi arvates oluline. *Mala fides superveniens* vekslivaldajat ei kahjustavat.

Teised kommentaatorid, näiteks Quassowski ja Albrecht⁶¹, ühinevad üldjoontes eelmise seisukohaga, nad ei nõustu aga viimase väitega. Nad arvavad, et heausuliseks tuleb lugeda ainult säärast blankoveksli omandajat, kes ka selle täiendamisel oli veel heas usus.

Prof. Hupka aga⁶², toetudes Genfi nõupidamiste materjalidele, tõlgendab Veksliseaduse § 10 nii, et vaide vastu blankoveksli täitmise kohta sõlmitud kokkuleppe vastaselt on kaitstud üksnes see vekslivaldaja, kes on omandanud esialgselt blankovekslina väljatud üriku juba lõplikult koostatuna, kui ta pole toiminud vekslit omandamisel ei halvas usus ega raske hooletusega. See vekslivaldaja aga, kes on omandanud vekslit puudulikult koostatuna ja selle ise täien-

⁶⁰ SS 10—15, 10—16.

⁶¹ QA 10—12, 10—15.

⁶² *Op. cit.*, lk. 38 j., eriti *nota* 3 lk. 38 ja *nota* 1 lk. 39.

danud, ei oma Veksliseaduse § 10 kaitset sellele vaatamata, et ta on omandanud ja ka täiendanud blankoveksli heas usus ja ilma mingi hooletuseta.

Meie ei tea ju praegu ette öelda, missugune nendest seisukohtadest meie kohtupraksise poolt aktsepteeritakse — kahtlemata arvestab meie kohus ka välismaa kirjanduses ja kohtupraksises valitsevaid arvamusi—, siiski paljas võimalus, et meil kehtima pääseb kolmas seisukoht, peaks blankovekslite omandajaid manitsema äärmisele ettevaatusele, peaks õieti mõjustama neid nõudma, et blankoveksel täiendatakse puuduvate osadega enne neile üleandmist⁶³.

Aga mainigem veel üht kaalutlust.

Kui veksel on väljatud puudulikult koostatuna, siis eeldatakse küll, et sellega on kaasa antud õigus täiendada seda blankovekslit puuduvate osadega. Ometi ei ole veel iga kord lubatud puuduvat vekslikoostisosa lihtsalt juurde kirjutada. On tarvilik, et puuduv osa oleks lahtiseks jäänud nimelt selleks, et seda hiljemini kindlaks määrata ja juurde kirjutada. On näiteks veksel vastu võetud nii, nagu oleks ta lõplikult täidetud, hiljemini aga leitakse, et mõni koostisosa puudub, siis ei saa säärast vekslit mitte käsitada blankovekslina. Veksel on Veksliseaduse § 2 lg. 1 resp. § 76 lg. 1 alusel puudulik ja teda ei peeta üldse veksliks⁶⁴. Selle üriku täiendamine puuduva koostisosaga oleks võltsimine.

Seni oleme puudutanud peaaesjalikult neid raskusi, millesse võivad sattuda blankoveksli omandajad. Kuid raskustesse võivad sattuda ka blankoveksli väljajad. Peavad ju nemad tõestama esmalt seda, et veksel oli väljatud puudulikult koostatuna, ja teiseks seda, et ta on täiendatud kokkuleppe vastaselt. Selle tõestamiskohustuse täitmine pole aga muidugi mitte kerge.

Lõpuks peab küsima, kas siis tõepoolest on tarvidust blankovekslite väljamise järele. Sellele küsimusele tuleb vastata kindlasti eitavalt. Uus Veksliseadus annab vekslit koostamisel nii avaraid võimalusi, et vekslit võib lõplikult koostada sobivalt igasuguste olukordadele. Kui meil siiski

---

⁶³ Meie krediidasutised, kes diskonteerivad rohkem küll blankoveksleid kui täisveksleid, peaksid oma senise praksise ehk revideerimisele võtma.

⁶⁴ SS 10—4; QA 10—5.

blankovekslite käive on kohutavalt suur, siis on see tingitud peamiselt küll sellest, et lihtsalt ei viitsita vekslit enne väljamist täita. Kirjaoskamatus tuleb siin arvesse ainult teises järjekorras. Aga kui veksle tuleb enne veksljärgsete õiguste teostamist ikkagi mõne kirjaoskaja poolt täita lasta, eks siis lastagu seda teha juba vekslil väljamisel!

Igasugused palliatiivabinõud — nagu tähtpäeva märkimine meil tarvitusel oleva veksliplangi ülemisel serval ja summa märkimine arvudes parempoolses ülemises osas — on poolikud abinõud ja tekitavad asjatuid vaidlusi säärase märkmete iseloomu ja tähtsuse määramisel⁶⁵, nii et oleks õigem üldse kaotada trükitud veksliplangil need avatlevad kohad.

Kokkuvõttes:

Blankoveksel (VS § 10) on ka uue Veksliseaduse järgi jäänud paheks, kuigi sallitavaks paheks. Blankovekslite käibest tuleks kõigiti hoiduda. Veksliplangi trükitud tekstis peaks olema reserveeritud ainult üks koht maksutähtpäeva ja ainult üks koht vekslisumma märkimiseks.

V. Vekslil teksti muutmise.

Vana Veksliseaduse järgi tuli parandused vekslil olulistes koostisosades õiendada vekslilandja allkirja ees⁶⁶. Mõeldud oli see nii, et kui vekslilandja vekslil koostamisel tegi vekslil teksti vea, siis võis ta selle vea parandada, ta pidi aga siis paranduse õiendama oma allkirja ees. Kallihinnalist vekslilplanki võidi nii päästa. Vekslisumma parandused ei olnud aga üldse lubatud. Dokumenti, mis ei vastanud neile nõuetele, ei loetud veksliliks⁶⁷.

Uues Veksliseaduses säärast normi ei leidu. Sellest asjast on tehtud niisuguseid järeldusi, et nüüd kõik parandused on lubatud, nende hulgas ka parandused vekslisummas. See seisukoht vajaks kontrollimist.

Veksliseaduse § 69 kõlab järgmiselt: „Vekslil teksti muutmise korral need isikud, kes on alla kirjutanud pärast seda muutmist, on vastutavad muudetud teksti sõnastuse järgi;

⁶⁵ Vt. ka SS 10—5; QA 10—7.

⁶⁶ Ex-VS § 13.

⁶⁷ Ex-VS § 14.

enne seda allakirjutanud on aga vastutavad endise teksti sõnastuse järgi.“

Siin on väljendatud põhimõte, mida võiks formuleerida ka nii: iga vekslkohuslane vastutab vekslil järgi selle sõnastuse kohaselt, mis vekslil oli siis, kui ta sellele oma allkirja andis. Hilisemad muudatused ei kohusta neid vekslialisi, kes olid oma allkirja andnud enne muudatuse tegemist. Nende vekslialiste vastutust vekslil teksti muutmise läbi sisuliselt muuta ei saa.

Kas aga selles juba ei väljendu muudatuste keeld? Seadus nimelt paralüüsib igasuguse muudatuse mõju varemtekinud vekslkohustuste sisule ja ulatusele ja väljendab sellega küllalt selgelt oma negatiivset suhtumist vekslil teksti muutmisse.

Siia juurde tuleb aga veel üks kaalutlus. Veksliseadus normeerib igasuguse tegevuse vekslilõiguslike tagajärgi ja jätab lahtiseks võimaluse normeerida sama tegevust veel teiste seaduste läbi võib-olla mõnest teisest vaatekohast. Et vekslil teksti muutmise tagajärgedest täit pilti saada, peame Veksliseaduse § 69-ga kõrvutama Kriminaalseadustiku § 409 ja teised. Missugused tulemused sellel kõrvutamisel oleksid igal üksikjuhtumil, see peab siinkohal lahtiseks jääma.

Olgu ainult möödaminnes tähendatud neile muudatustele, mida Saksa kommentaatorid lubatavateks peavad. Need oleksid:

1) Kirjavigade parandamised. Need parandused on küll kahjutud, kuid samal ajal ka üleliigsed: veksel on niikuinii kõigiti kehtiv, kirjavigadele vaatamata⁶⁸.

2) Muudatused, milleks on olemas kõigi vekslilkohuslaste nõusolek⁶⁹. Mõned arvavad, et nõusoleku andmine peab eelnema muudatuse tegemisele⁷⁰, teised aga on arvamisel, et nõusolek võib olla antud ka tagantjärele⁷¹, mis seisukoha paikapidavuses tuleb siiski kahelda. Kui muudatus on tehtud kõigi eelkohuslaste nõusolekul, siis on tal

⁶⁸ SS 69—4.

⁶⁹ Ulmer, *op. cit.*, lk. 181.

⁷⁰ SS 69—3 lg. 1, 69—11, 69—12.

⁷¹ QA 69—6 lg. 1.

samasugune efekt, nagu oleks ta tehtud enne veksliväljamist veksliväljaja enese poolt.

Teisi lubatud muudatusi Saksa kommentaatorid ei maini.

Suuri raskusi teeb aga muudatuse aja kindlakstegemine. Genfi nõupidamistel tehti selles küsimuses kaks ettepanekut. Ühelt poolt pandi ette luua presumptsioon, et kõik allkirjad on antud enne veksliteksti muutmist. Selle presumptsiooni kohaselt oleksid siis kõik vekslkohuslased vastutanud esialgse teksti kohaselt niikaua kui asjasthuvitatud isikute poolt see presumptsioon pole ümber lükatud. *Onus probandi* oleks lasunud siin kreditoril. Sellekohane ettepanek kukkus aga läbi. Teiselt poolt tehti ettepanek luua presumptsioon, et kõik allkirjad on antud pärast veksliteksti muutmist, mille järgi siis, vastupidiselt, kõik vekslkohuslased oleksid vastutanud uue, muudetud teksti kohaselt. *Onus probandi* oleks lasunud siin vekslkohuslastel. Aga ka see ettepanek ei saanud enamust. Jäädi selle juurde, et kohus ise jagab tõestamise kohustuse. Saksa kommentaatorid panevad ette teha vahet märgatavate ja märkamata muudatuste vahel. On parandus märgatav, tuleks kreditoril tõestada, et võlgnik on andnud oma allkirja juba muudetud tekstiga vekslile. On aga parandus märkamatu, siis peaks võlgnik tõestama, et ta on alla kirjutanud vekslile siis, kui see veel muutmata oli⁷². Säärane tõestamiskohustuse jaotamine on küll tervitatav vekslikäibe kindluse seisukohast, teeb aga vekslkohuslaste vastutuse suurel määral olenevaks sellest, kuivõrra osavalt on muudatus tehtud.

Veksliseaduse § 69 sisalduva põhimõtte kohaselt veksel, mis on väljatud puudulikult koostatuna, ilma et sealjuures oleks antud veksliomandajale õigust puuduvaid osi juurde kirjutada, jääb isikute suhtes, kes on oma allkirja andnud säärasele puudulikule vekslile, ka kehtetuks, kuigi mõni hilisematest vekslivaldajatest peaks puuduvad osad vekslile omavoliliselt juurde kirjutama ja vekslit siis omakorda edasi andma. Muudatuse tegija ise on küll vastutav edaspidiste vekslivaldajate ees vekslioiguslikult, tema eelkäijad aga täienduse peale vaatamata mitte⁷³.

⁷² Hupka, *op. cit.*, lk. 25 j.; SS 69—15 lg. 1; QA 69—7.

⁷³ Erinevalt Hupka, *ibid.*, lk. 26. Ta arvab, et ka järelkohuslaste allkirjadel ei ole vekslioiguslikku jõudu.

Vastupidiselt: kui muudatuse läbi hävib mõni veksu otulistest koostisosadest, nii et veksel muutub defektiivseks Veksliseaduse § 2 lg. 1 resp. § 76 lg. 1 mõttes, siis isikud, kes on alla kirjutanud esialgsele tekstile, jäävad endiselt vastutavaks vekslit järgi, hilisemate vekslialaliste pealkirjadel ei ole aga vekslitõiguslikku jõudu⁷⁴.

Muidugi sel korral, kui muudatuse (paranduse) vekslittekstis teeb vekslitväljaja ise enne vekslit väljamist, on see muudatus kõigiti lubatav ja kõigile edaspidistele vekslitkohuslastele siduv. Kas võib aga vekslitväljaja vaidluse puhuks kindel olla, et ta muudatuse tegemise aega saab tõestada? Kui see muudatus pole küllalt märkamatult tehtud, lasuks ju tõestamiskohustus temal, vekslitväljajal.

Uus Veksliseadus püstitab kõnesolevas küsimuses uue ja senitundmatu printsiibi: vekslitkohustuste vastastikuse sõltumatuse nende sisu suhtes. Seesama põhimõte kajastub ka § 26-s, kus on juttu modifitseeritud aktseptist, ja § 30-s, mis võimaldab osalist käendust⁷⁵.

Kuivõrra see printsiip on aga üldine? Kas on mõeldav, et indossant, kes vekslit edasi annab, võiks avalikult, vastava märkusega, oma vastutust vekslit järgi modifitseerida täiesti oma äranägemise järgi, nii et see muudatus vastutuse sisus ja ulatuses määraks ka tema järelkohuslaste vastutuse?

Vaevalt oleks see lubatav.

Indossantide õigused on täpselt ette nähtud omal kohal. Kui neil oleks võimalik oma vastutuse sisu ja ulatust määrata täiesti oma suva järgi, siis ei oleks olnud tarvidust indossantide õigusi normeerida iga üksikinstituudi käsitlemisel, vaid oleks jätkunud sellest, kui seaduses oleks fikseeritud sellekohane üldine põhimõte. Ka praktiliselt tooks säärase põhimõtte üldine tunnustamine kaasa väga suuri raskusi, mis on silmanähtavad, kui võtaksime vaevaks analüüsida selle üldpõhimõtte rakendamiskonsekventse üksikküsimuste puhul. Samal ajal näeksime ka, et need konsekventsid satuksid vastuollu seaduse selgesõnaliste eeskirjadega.

Üldiseks põhimõtteks jääb ikka see, et kõigi vekslitkohuslaste vastutuse sisu ja ulatuse määrab vekslitväljaja

⁷⁴ SS 69—6, 69—7; Hupka, *ibid.*, lk. 26.

⁷⁵ Hupka, *op. cit.*, lk. 24.

poolt koostatud vekslitekst — kuivõrra ei järgne vastu-
pidist üksikute vekslkohuslaste kohta ettenähtud eri normi-
dest või üksikute vekslkohuslaste poolt seaduses ettenäht-
tud piirides tehtud eriklauselitest⁷⁶. Ainult erakorralistel juh-
tumitel — ma ütleksin, võltsimise korral — pääseb eel-
tähendatud printsiip kehtivusele ulatuslikumalt.

Minu arusaamise järgi on Veksliseaduse § 69 rakendatav
ainult vekslivõltsimise korral: ta määrab vekslivõltsi-
mise vekslivõlguslikud tagajärjed ja teeb seda sisu-
liselt täiesti õige põhimõtte kohaselt.

Vekslite teksti muutmisega seotud küsimuste kompleks on
õieti praktiliselt veel suurema tähtsusega kui blankoveksli
küsimused. Vaiet vekslite täiendamise kohta kokkuleppe vas-
taselt ei saa esitada igatahes selle heausulise vekslivaldaja
vastu, kes on omandanud vekslit juba lõplikult koostatuna,
vaiet vekslivõltsimise kohta saab aga esitada iga vekslivald-
daja vastu.

Ma esitan seepärast järgmise sooviavalduse:

Vekslite teksti muutmise (VS § 69) ja muudetud tekstiga
vekslite käibest tuleks hoiduda. Eriteadlaste komisjon (vt.
I tees) peaks selgitama, millistel asjaoludel ja missugusel
kujul on lubatav vekslite teksti muutmine ja kunas tulevad
siin kohaldamisele KrS § 409 jt. ettenähtud sanktsioonid.

VI. Vekslite koostamine.

Uus Veksliseadus on vekslite koostisosade suhtes senisest
mitmeti vähenõudlikum. Kui vana Veksliseadus luges obliga-
toorse rekvisiitide hulka ka maksutähtpäeva, vekslite koosta-
miskoha ja sõnades väljakirjutatud vekslisumma, siis uus
Veksliseadus peab täielikuks veksliteks ka säärast ürikut, kus
need osad puuduvad⁷⁷. Ometi peaksime ka edaspidi vekslite
koostamisel jääma senise praksise juurde, et oleks vähem
avallusi võltsimiseks.

Vekslit, millel maksutähtpäev märkimata, peetakse näit-
veksliks⁷⁸. Järelikult näitveksli väljamisel ei tarvitse maksu-

⁷⁶ Vt. näiteks VS § 34 lg. 1 viimane lause, § 46 lg. 3 esimene lause,
§ 15 lg. 2 jt.

⁷⁷ Vrd. ex-VS § 3 p. 6, 3 p. 1, 4 ja 14; VS § 75 p. 3, 76 lg. 2, 75 p. 6,
76 lg. 4, 75 p. 2.

⁷⁸ VS § 76 lg. 2.

tähtpäeva üldse märkida. Kui aga näitveksel on väljatud nii, et temal maksutähtpäev on märkimata, kas siis vekslivaldaljal, kes on märkamatuult lasknud mööduda aastase tähtaja vekslit maksmiseks esitamiseks⁷⁹, ei teki kiusatust käsitada seda vekslit „blankovekslina“ ja märkida sellele kindel tähtaeg eeloleva kuupäevaga, et mitte kaotada regressiõigust indossantide ja teiste regressvõlgnikkude vastu⁸⁰? Niisugusele kiusatusele järeleandmine tähendaks muidugi vekslit võltsimist ja seda soodustada maksutähtpäeva märkimiseks ettenähtud koha tühjaksjätmisega ei oleks soovitatav.

Umbes samasugused olukorrad võivad tekkida siis, kui jäetakse märkimata maksukoht või koostamiskoht, ja ka siis, kui vekslisumma märgitakse üksnes arvudes.

Silmas pidades ka seda, mis varemini öeldud blankovekslite puhul, tohiks olla õigustatud minu kuues tees:

Vekslid tuleks koostada nii, et neil oleksid kõik VS § 1 ja 75 ettenähtud koostisosad, kuigi VS § 2 ja 76 kohaselt kõik koostisosad ei ole tunnistatud olulisteks.

VII. Kuludeta regress.

Uus Veksliseadus näeb ette kümme kond vekslijärgset toimetust, mille täitmata jätmist tuleb konstateerida protestiga. Vastavalt sellele, missuguse toimetuse täitmata jätmise puhul protest on toimetatud, on meil kättamisprotestid⁸¹, dateerimisprotestid⁸², kontraprotestid⁸³, aktseptimisprotestid⁸⁴ ja lunastamisprotestid⁸⁵ nende all-liikidega.

⁷⁹ VS § 34 lg. 1 teine lause, § 44 lg. 3 teine lause, § 44 lg. 2 esimene lause, § 21.

⁸⁰ VS § 53.

⁸¹ Tuletatud sõnast kättama = kätte andma, kättamine = kätteandmine (vt. F. Karlson — J. V. Veski — E. Ilus, Õigusteaduse sõnastik, Tartu 1934, lk. 52, sõnad 1—4). Ausfolgungsprotest. Protest aktseptimiseks saadetud veksliteisiku mitteüleandmise pärast (= Ausantwortungsprotest) — vt. VS § 66 lg. 2 p. 1. Protest algveksli mitteüleandmise pärast — vt. VS § 68 lg. 2.

⁸² Protest aktseptimise kuupäeva märkimata jätmise pärast — vt. VS § 25 lg. 2. Protest esitamismärkme dateerimata jätmise pärast — vt. VS § 78 lg. 2.

⁸³ Protest mittelunastamise tõttu sekkuja vastu — VS § 60 lg. 1.

⁸⁴ Protest mitteaktseptimise pärast trassaadi vastu — VS § 44 lg. 2 (VS § 24 lg. 1 ettenähtud erijuhtumil nn. „deliberatsiooniprotest“). Protest aktseptimisest keeldumise pärast sekkuja vastu — VS § 56 lg. 2.

⁸⁵ Protest mittelunastamise pärast maksutähtpäeva saabumisel — vt.

Protestid ei ole alati ühesuguse tähendusega. Analüüsides üksikute protestide ülesandeid ja tagajärgi võiksime sellelt vaatekohalt protestide juures leida kolme liiki tunnuseid. Enamasti protestitakse vekselselleks, et alal hoida regressiõigust regressivõlgnikkude vastu. Selleks ettevõetud protest on säilitamisprotest⁸⁶. On aga ka juhtumeid, kus protest on tarvilik üksnes selleks, et alustada regressi. Neil juhtumel veksliprotestimata jätmine ei too kaasa regressiõiguse kaotust, regressi teostamist ei saa aga enne alustada, kui protest on sooritatud. Siin on meil tegemist puhtakujulise regressiprotestiga, s. o. aktiga, mis on üksnes regressi formaalseks eelduseks⁸⁷. Protestil on aga veel ülesandeks olla teatavaks tõendiks veksliprotsessis, olla eelduseks teatavate protsessuaalsete soodustuste saamiseks või lihtsustatud protsessikorra kohaldamiseks. Seda ülesannet taotleb protsessuaalprotest⁸⁸.

Nõnda siis vaadeldes proteste nendega seotud tagajärgede seisukohast, liigitame protestid säilitamisprotestideks, regressiprotestideks ja protsessuaalprotestideks. On proteste, millel on kõigi kolme liigi tunnused, on aga ka neid, mis

---

VS 44 lg. 3. Protest mittelunastamise tõttu enne maksutähtpäeva vt. VS § 44 lg. 5.

⁸⁶ Solennitäsakt, Erhaltungsakt. Säilitamisaktiks on näit. protest mittelunastamise pärast trassaadi (lihtveksliväljaja) vastu maksutähtpäeva saabumisel, kui vekselselleks on varustatud indossamentidega ilma kartusklauseliga (VS § 15 lg. 1), ja kui nende indossamentide suhtes ei kehti klausel „protestita“ (VS § 46). Säilitamisaktiks on seegi protest ainult regressivõlgnikkude (indossantide ja nende käendajate) suhtes, mitte aga peavõlgniku ja tema käendaja suhtes, kes ei vabane protesti ärajäämise tõttu — vt. VS § 53.

⁸⁷ Puhtakujuliseks regressiprotestiks on näit. protest mittelunastamise pärast enne maksutähtpäeva saabumist. Kuigi on saabunud olukord, mis annab vekslivaldajale õiguse teostada regressi enne maksutähtpäeva (VS § 43), ei ole ta veel kohustatud seda õigust kasutama. Ta võib rahulikult (mis on olnud muidugi närvidest!) ära oodata maksutähtpäeva saabumise, ja siis teostada regressi harilikus korras. Tahab ta aga kasutada võimalust teostada regressi enne maksutähtpäeva, siis peab ta vekslilaskma protestida, kui ta pole protestimiskohustusest vabastatud (VS § 46), või kui ennetähtaegse regressi aluseks pole mõni VS § 44 lg. 6 ettenähtud olukordadest.

⁸⁸ Protestiks, mis taotleb üksnes protsessuaalseid efekte, on protest mittelunastamise tõttu veksliväljaja vastu maksutähtpäeva saabumisel, kui vekslil leidub üksnes veksliväljaja allkiri.

taotlevad üksnes protsessuaalseid efekte, ja mis on seega puhtakujulised protsessuaalprotestid.

Viimaseil aastakümneil on palju diskuteeritud küsimuse ümber, kas protest kui vekslidõiguslik instituut on hädavajalik, või on ta asendatav muude instituutidega⁸⁹. Uus Veksli-seadus, vastu tulles protesti ründajatele, võimaldabki vekslis-osalistele vabastada vekslivaldajat vastava klauseliga vaju- dusest vekslit protestida lasta⁹⁰.

Selle klauseli puhul omab aga erilist tähendust vekslis- esitamise vekslivaldaja enese poolt kas lunastamiseks, aktsepti- miseks või vastavalt mõne muu vekslijärgse toimetuse täit- miseks. Protestimenetlus, mille kestel protestiametnik seda ehk teha võiks ühtlasi ka vekslivaldaja eest, jääb ju selle klauseli puhul ära. Samuti peab vekslivaldaja teostama siin ise notifikatsiooni, ja mitte üksi tema, vaid järjekorras üks- teisele kõik vekslikohuslased. Kellel lasub *onus probandi* küsimuses, kas notifikatsioonikohustus on läidetud või mitte, ei ole päris selge vastuolu tõttu § 45 lg. 6 ja § 46 lg. 2 vahel. Siin on aga tegemist kodifikatsioonilise ebatäpsusega, mis on tekkinud Genfi konventsiooni XII reservatsiooni (ametlik notifikatsioon) kasutamisel Balti riikide poolt ja reserv- atsioonikohase sätte paigutamisel esimese lõikenäite § 45-dasse. Mõõtuandvaks tuleb lugeda vististi § 46 teise lõike teises lau- ses sisalduvat normi, mille järgi tähtaegadest mittekinnipida- mist peab tõestama see, kes tahab seda olu vekslivaldaja vastu kasutada.

On vaieldav, kas protestimiskohustusest vabastamise klau- sel („kuludeta regress“, „protestita“) on kohaldatav kõigi protestiliikide puhul või mitte. Saksa kommentaatorite arva- mused selles küsimuses lähevad lahku. On kindel, et selle klauseliga võib vabastada protestist mittelunastamise tõttu ja protestist mitteaktseptimise pärast⁹¹.

Meil on aga olukord praegu nii, et klausel „kuludeta reg- ress“ teeb üleliigseks protesti kui regressidõiguse alalhoid- mise akti ja kui formaalse eelduse regressi teostamise alusta-

---

⁸⁹ Vt. näiteks J. N. Grigorjev, Vekselnõi protest v Rossii, ego nedostatki i neobhodimost reformõ. Moskva 1914. Saksa vastava kirjan- duse juurde juhib SS 44—6 joonealuses märkmes.

⁹⁰ VS § 46.

⁹¹ SS 46—5, 46—6.

miseks. Tähendab, seevõrra, kuivõrra meil on tegemist säilitamisprotestiga ja regressiprotestiga, on protest selle klauseli puhul üleliigne. Mis puutub aga protesti kui teatavasse protsessuaalsesse tõendisse, kui eeldusse lihtsustatud protsessikorra kohaldamiseks, siis kõnesolev klausel selles küsimuses protesti asendada ei saa. Tsiviilprotsessi seadustik võimaldab anda rahuldust sundtäite korras üksnes protestitud vekslite järgi⁹². Ja isegi neil juhtumel, kus Veksliseadus ise vabastab vekslivaldaja protestimiskohustusest (VS § 44 lg. 6) ilma et vekslis pruugiks olla vastavat eriklauselit, isegi siis tuleb vekslivaldajal esitada vekseldokumentide protestimiseks, kui ta tahab kasutada neid soodustusi, mis protestitud vekslile protsessi korras antakse.

Klauseli puhul „kuludeta regress“ on vekslivaldajal valida: 1) kas lasta vekseldokumentide protestida ja kanda sealjuures ise protestikulud, kuid maksta kohtulõivu ainult poolel määral ja saada kiiret rahuldust, või 2) jätta vekseldokumentide protestimata, maksta kohtukulud täiel määral ja kannatada rahulduse saamisega vähemalt paari nädala võrra kauem — ajal, kus võib-olla iga minut on kallis. Just kulude (kohtulõivu) küsimuses omab klausel „kuludeta regress“ meil praegu pisut iroonilist kõrvalmaiku⁹³.

Täiendada aga tsiviilprotsessikorda novelliga, mis võimaldaks anda rahuldust sundtäite korras ka protestimata vekslite järgi, kui neis leidub klausel „kuludeta regress“, tekitab omakorda väga tõsiseid vastuväiteid⁹⁴.

Kõigest sellest lähtudes esitan viimase teesi:

Klauseli „kuludeta regress“ (VS § 46 lg. 1) puhul tuleb tõsiselt silmas pidada vekslivaldajal lasuvat vekslidokumentide esitamise kui ka notifikatsioonikohustust, eriti aga seda, et sundtäit-

---

⁹² TKS § 161¹ p. 3, 161³ p. 6, 161⁴ p. 1 jt.

⁹³ „Kuludeta regress“ tuleb nimelt hoopis kulukam kui „kuludega“ regress.

⁹⁴ Sundtäite korra rakendamise alusteks on vaieldamatud aktid, mille järgi on võimalik, vähemalt suure tõenäosusega, kindlaks teha, et nõude rahuldamiseks on vastavad eeldused olemas. Kuidas tõestab aga vekslivaldaja kohtule, et ta on vekslidokumentide VS § 38 ja 46 lg. 2 korras esitanud lunastamiseks, kui protesti mittelunastamise tõttu pole sooritatud? Muide protestiga seotud formaliteetidid ja kulud pole meil seevõrra koormavad, et oleks tegelikku vajadust kõnesoleva klauseli kasutamise järele.

misele kuuluvad üksnes protestitud vekslid (TKS § 161¹, p. 3, 161³ p. 6, 161⁴ p. 1). Viimast asjaolu tuleb silmas pidada ka VS § 44 lg. 6 kohaldamisel.

* * *

*

Kui ma oma artiklis olen juhtinud tähelepanu mõnele raskusele, mis uue Veksliseaduse kohaldamisega on seotud, ja mõningatele hädaohtudele, millega meil eksliku praksise väljakujunemisel arvestada tuleb, siis mitte sellepärast, et ma ei pooldaks uut seadust või et ma tahaksin iga hinna eest kritiseerida neid, kes uue seaduse meil maksmapaneku alal tegevad on olnud. Ma olen kaugel nii ühest kui teisest. Ühtlustatud veksliseaduse kehtimapanekut tuleb lugeda positiivseks nähtuseks. Ma ütleksin isegi rohkem: et kogu Euroopa on selle seaduse kehtima pannud, siis osutus uue seaduse kehtimapanek ka meil otse paratamatuks.

Selle sammuga oleme sattunud Lääne-Euroopa õigusliku kultuuri orbiiti senisest hoopis suuremal määral. Praktiliselt tähendab see seda, et välismaa kõrgemad kohtud ja tunnustatud teoreetikud, kirjutades uuest seadusest ja lahendades üksikjuhtumeid uue seaduse pinnal, tegelevad nüüd ka ühtlasi meie siseriikliku õigusega. Meie aga, tegeldes välismaal väljatud vekslitega, ei tarvitse enam aluseks võtta välismaa õigust, vaid lahendame kõik küsimused meie oma seaduse alusel.

Uue Veksliseaduse näol oleme saanud seadustiku, mis on välja töötatud maailma parimate teoreetikute ja praktikute poolt, mis oma väljendusviisilt on lühisõnaline ja täpne.

Meie leiame sealt küll üht-teist, mis meile võõras on, ja mis võib-olla meile hästi ei sobi, kuid vekslidõiguse ühtlustamise ideaalile peame ka meie pisut ohvrit tooma. Ei võinud ju meie tahta, et kogu maailm just meie süsteemi omaks oleks võtnud.

Meie uue Veksliseaduse tekst on lühisõnaline — sellega peame harjuma —, ta on aga ka paiguti veel täpsem kui algkeelne tekst⁹⁵. On ka juhtunud väikesi viperusi: ühele ma

⁹⁵ Nii, näiteks, tarvitab meie VS § 24 lg. 1, § 50 lg. 1 ja § 62 lg. 2 väga õieti väljendit „protestiakt“ ÜVS „le protêt“ resp. „the protest“ asemel. Sama väljend „protestiakt“ pole aga enam sobiv meie VS § 78

juba juhtisin tähelepanu (vastuolu § 45 lg. 6 ja § 46 lg. 2 vahel), teisena olgu mainitud veel see, et meie oma Veksli-seaduse § 87 lg. 1 p. 5 oleme koostanud Saksa VS § 85 lg. 2 p. 5 järgi 1933. a. redaktsioonis, mis aga juba 1934. a. ümber redigeeriti kokkukõlas ÜVS § 4 ja 27-ga⁹⁶.

Õiendades need ebatäpsused ja kasutades veel kolmenelja Genfi reservatsiooni minu esimese kolme teesi kohaselt saaksime seadustiku, mis on väga lähedal ideaalile.

Kuid ka ideaalsete seaduste puhul ei ole õiguslikule kultuurile veel kõrge tase kindlustatud. Selle eesmärgi saavutamiseks peavad kaasa aitama ka seadusetäitjad.

Siin on meil, õigusteadlastel, suur tööpõld ees, mis ootab tegijaid. Uut seadust tuleb populariseerida, meie igapäevast praksist tuleb algusest peale juhtida uue seaduse poolt kättenäidatud õigetessee rööbastesse.

See suur töö ei anna meile küll mingit ainelist kasu, ei tööta isegi üksikkodanikkude tänuavaldusi. Seda tööd tehes peame leidma rahuldust juba sellest teadmisest, et meie täidame sellega oma osa meie riigi kultuurilises ülesehitustöös ja seega meie rahva tuleviku kindlustamises.

---

lg. 2, kus oleks tulnud tarvitada selle asemel väljendit: „...siis tuleb seda keeldumist konstateerida lasta protestiga“ analoogil. § 25 lg. 2.

⁹⁶ Vt. Zweiter Nachtrag zu Staub-Stranz, Kommentar zum Wechselgesetz. Dreizehnte Auflage: Gesetz über Proteste von Wechseln und Schecks v. 5 Juli 1934 (RGBl S. 571) art. 2.

A

11332

123424 5

(Õigus 1939, 2)

K. Mattieseni trükikoda o./ü., Tartu, 1939.